

Kansa-koulu-hankkeen pilottien havaintoja, hyviä käytäntöjä ja kokemuksia

20.4.2017

Sosiaalihuollon Kanta-palveluihin
valmistautuminen – lainsäädäntöä, tukea ja
ohjausta sote-toimijoille

Teppo Taskinen
Kansa-koulu-hanke

Toiminta- ja tietomäärittysten kehittämiskokonaisuuden tavoitteet

- **TP 1 Palvelutehtävälukituksen käyttöönotto**
  - Sosiaalihuollon palvelutehtävälukitus otetaan käyttöön julkisen sosiaalihuollon palvelunjärjestäjänä toimivissa organisaatioissa
- **TP 2 Palveluprosessien yhtenäistäminen**
  - Sosiaalihuollon organisaatioiden palveluprosessien kuvaukset yhtenäistetään kansallisten prosessikuvausten mukaisesti
- **TP 3 Asiakasasiakirjojen sisällön yhtenäistäminen**
  - Sosiaalihuollon asiakastietomallin mukaiset asiakasasiakirjojen sisällöt otetaan käyttöön asiakastietojärjestelmissä

Pilottiprojektit

Palvelutehtävä	Pilottiorganisaatio	Pilotin kesto	Tietojärjestelmä
Koko palvelutehtäväluokitus	Oulunkaaren kuntayhtymä	2/2016 – 4/2017	Pro Consona, Terveys-Effica/ Effica kotihoito-osio
Lastensuojelu	Jyväskylä	2/2016 – 2/2017	Effica YPH
Lastensuojelu	Turku	2/2016 – 12/2016	Effica YPH
Lastensuojelu	Vaasa	2/2016 – 2/2017	Abilita
Lapsiperheiden palvelut	Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystoimisto	2/2016 – 4/2017	Effica YPH
Lapsiperheiden palvelut	Päijät-Hämeen maakunta	2/2016 – 4/2017	Effica YPH
lääkkäiden palvelut/ Omaishoidon tuki	Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä	2/2016 – 2/2017	Pegasos

Pilottien toteutuksen toimijaverkosto

- Pilottiorganisaatio ja Kansa-koulu-hanke ovat yhdessä vastanneet pilotoinnin toteutuksesta
- Pilottiorganisaatio on vastannut pilotin käytännön toteutuksesta ja kustannuksista
- Kansa-koulu-hanke on tukenut pilottiorganisaatiota, koordinoinut pilottien välistä yhteistyötä ja välittänyt asiantuntijatietoa piloteille
- Järjestelmätoimittajat ovat sitoutuneet yhteistyöhön
⇒ Tietojärjestelmien kehitystyö on edennyt
- THL ja STM ovat välittäneet asiantuntemusta pilottien tarpeisiin

Pilotoinnin onnistumisen edellytykset

- Riittävät resurssit pilottiorganisaatiolta
- Käytännön asiantuntijoiden osallistuminen kehittämistyöhön
  - Työntekijöiden työaika täytyy irrottaa päätyöstä, jotta osallistuminen kehittämistyöhön on mahdollista
- Yhteistyö muiden samaa asiakastietojärjestelmää käyttävien organisaatioiden kanssa
- Pilottiorganisaatioiden ja järjestelmätoimittajien tiivis yhteistyö
- Alueellinen yhteistyö (kirjaamisvalmentajaverkosto ja muut verkostot)

TP 1 Palvelutehtävälukituksen käyttöönotto organisaatioissa

- Palvelutehtävälukituksen käyttöönotto voi tarkoittaa lukituksen huomioimista organisaatorakenteessa tai esimerkiksi sosiaalipalveluissa toimivien tiimien järjestäytymistä palvelutehtävittäin
- Joitakin palvelutehtäviä voi ottaa käyttöön toiminnassa siten, etteivät ne vaikuta järjestettävien sosiaalipalvelujen organisointiin tai jäsentämiseen
  - Esimerkiksi lastensuojelu on usein valmiiksi oma toiminnallinen kokonaisuutensa ja organisaatioyksikkönsä
- Vaasassa sosiaalihuollon palvelutehtävät on huomioitu sosiaali- ja perhepalveluiden organisaatorakenteessa
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän koko sosiaalihuollon toimintamallia mukautettiin valtakunnallisten palvelutehtävien ja sosiaalipalveluiden mukaiseksi

TP 1 Palvelutehtävälouokituksen käyttöönotto tietojärjestelmissä 1

- Yhteistyö asiakastietojärjestelmän toimittajan kanssa
  - Tietojärjestelmien toimittajilla on tieto siitä, miten palvelutehtävälouokitus otettavissa käyttöön
- Eksotessa, Jyväskylässä ja Turussa palvelutehtävät rakennettu Efficca YPH -tietojärjestelmään akteina
- Oulunkaaressa Pro Consonaan ei pilotoinnin aikana voitu toteuttaa palvelutehtävälouokitusta.
  - CGI tekee kehitystyötä Omni360-järjestelmään vaiheittain
  - Ensimmäisenä julkaistava vireilletulon moduuli sisältää eri palvelutehtävät
- Oulunkaaressa Terveys-Effican kotihoito-osioon ei pilotoinnin aikana voitu toteuttaa palvelutehtävälouokitusta
  - Kehitystyö etenee Lifecare-järjestelmässä

TP 1 Palvelutehtävälukituksen käyttöönotto tietojärjestelmissä 2

- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä palvelutehtävälukitus huomioidaan rakennettaessa uutta, yhteistä Effic YPH:ta kevään 2017 aikana.
- Vaasassa Abilitaan on tallennettu asiakkuuksien ja palvelutehtävien vastaavuus ja sosiaalipalvelut. Palvelutehtävälukituksen sisältävä Abilitan versio asennetaan 20.4. ja tuotantokäyttö alkaa 21.4.2017
- Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä omaishoidontuessa käytössä olevaan Pegasos-potilastietojärjestelmään ei pilotoinnin aikana toteuttaa palvelutehtävälukitusta
  - CGI kehittää Omni360-järjestelmää

TP 2 Palveluprosessien yhtenäistäminen organisaatioissa 1

- Prosessien yhtenäistämisen edellytyksenä on käytännön asiantuntijoiden aktiivinen osallistuminen prosessikuvausten laatimiseen ja toiminnan yhtenäistämiseen
- Palvelutehtävät ja määrämuotoiset asiakirjat tulevat selkeyttämään prosesseja
- Kun tunnetaan nykyinen toiminta ja prosessit, on helpompaa arvioida muutostarvetta ja muutosten suuruutta kuin silloin, jos nykyisestä toiminnasta ei ole ajantasaisia ja dokumentoituja kuvauksia.
- Prosessien kuvaamisella on avattu ja saatu näkyväksi toimintamalleja. Havaittu esim. päällekkäistä kirjaamista silloin, kun työssä käytetään useita eri tietojärjestelmiä

TP 2 Palveluprosessien yhtenäistäminen organisaatioissa 2

- Kiinnitettävä huomiota asiakasprosessien sujuvuuteen palvelutehtävien ja/tai sosiaalipalvelujen nivelvaiheissa
  - Asiakkuus voi alkaa yhdessä palvelutehtävässä, mutta myöhemmin havaitaan tarve toisen palvelutehtävän asiakkuuteen
  - Asiakas voi olla esim. lastensuojelun asiakas, mutta saada silti myös lapsiperheiden palveluissa tuotettavia sosiaalipalveluja
  - Lapsiperheelle voidaan myöntää kotipalvelua lapsiperheiden palveluissa, vaikka organisaatiossa kotipalvelut toteutetaan iäkkäiden palveluissa
- Oulunkaarella yhdistetty kotipalvelun ja omaishoidon tuen prosessikuvaukset
- Ylä-Savon SOTE:ssa tehtiin omaishoidon tuen prosessikuvausten pohjalta koko organisaatiolle ohjeistus prosessien kuvaamista varten

TP 2 Palveluprosessien yhtenäistäminen tietojärjestelmissä 1

- Asiakastietojärjestelmään rakennettujen prosessien tulee vastata toiminnallisia prosesseja, kyse ei ole toisistaan irrallisista asioista
- Kokonaisuutta helpottaa se, jos asiakastietojärjestelmään rakennetut prosessit etenevät samalla tavalla eri palvelutehtävissä ja sosiaalipalveluissa
- Prosessien vähentäminen ja yhtenäistäminen selkeyttävät asiakastietojärjestelmän käyttöä
- Effic YPH:n toiminnallisuus prosessimaista eli prosessin eri vaiheet selkeästi tunnistettavissa

TP 2 Palveluprosessien yhtenäistäminen tietojärjestelmissä 2

- Kun uudet prosessit on rakennettu asiakastietojärjestelmään, täytyy sopia, missä ajassa, miten ja ketkä päättävät asiakkuudet tietojärjestelmän vanhoissa prosesseissa ja avaavat uudet asiakkuudet uusiin prosesseihin
- Oulunkaarella palveluprosesseja päästään toteuttamaan järjestelmässä, kun Pro Consona uudistuu CGI:n Omni360-kehitystyön myötä.
- Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymässä prosessit rakennetaan Efficca YPH -järjestelmään kevään 2017 aikana ja otetaan käyttöön uudessa, yhteisessä Efficca YPH:ssa syksyllä 2017

TP 3 Asiakasasiakirjarakenteiden käyttöönotto organisaatioissa

- Uudet asiakirjat selkeyttävät prosessin eri vaiheita
  - Esim. Jyväskylän pilotissa otettiin Lähetä-asiakirja käyttöön ja yhtenäistettiin lasta ja nuorta koskevien tietojen kirjaamista ottamalla käyttöön lapsen/nuoren perustiedot -lomake Efficä YPH:ssa
  - Asiakirjat tukevat lainmukaista toimintaa
  - Määrämuotoinen asiakassuunnitelma ohjaa olennaisen äärelle; ottaa kantaa asioihin, onko tilanne parempi, huonompi vai ennallaan, laajentaa ajattelua
- Asiakasasiakirjarakenteiden käyttöönotto kannattaa aloittaa jo nyt, vaikka kansalliset rakenteet ovat vielä luonnoksia
  - Vähemmän uuden opettelua myöhemmässä vaiheessa
  - Luonnoksiin tulevat muutokset todennäköisesti pieniä
  - Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon voi tallentaa vain kansallisten määritysten mukaisia asiakasasiakirjoja
- Uudentyyppisten asiakirjojen käyttöönotto edellyttää henkilöstön kouluttamista

TP 3 Asiakasasiakirjarakenteiden käyttöönotto tietojärjestelmissä 1

- Asiakasasiakirjarakenteita voi ottaa käyttöön tietojärjestelmissä joko järjestelmätoimittajien toteuttamina lomakemuotoisina asiakirjoina tai organisaation omilla ns. fraasipohjaisilla ratkaisuilla
  - Järjestelmätoimittajalla vastuu toteuttamiensa lomakkeiden päivittämisestä
- Mikäli asiakirjat toteutetaan fraasiteksteillä, on hyvä selvittää, voisiko tehdä yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa
- Ylä-Savon SOTE:ssa otettiin käyttöön fraasimuotoisena omaishoidon tuen suunnitelman asiakasasiakirjarakenteet ja henkilökunta koulutettiin niiden mukaiseen kirjaamiseen

TP 3 Asiakasasiakirjarakenteiden käyttöönotto tietojärjestelmissä 2

- Nykytilaa kartoitettaessa on havaittu:
  - käytössä on asiakasasiakirjoja, joita ei ole kansallisesti määritelty, esimerkiksi kirjeet
  - asiakaskertomukseen kuuluvalla tiedolla oli tehty omia erillisiä asiakasasiakirjoja
  - useita yksittäisiä palveluja koskevia päätösasiakirjoja, joita poistettu tarpeettomina
  - Esim. Turussa lastensuojelun päätösasiakirjoja oli ennen pilottia 155. Nyt niitä on 81
- Tietojärjestelmään toteutetut lomakkeet voivat olla pitkiä, käyttäjän harkintaan jää se, mitä osioita ja otsikoita käyttää
  - Lomakkeiden pituus voi aiheuttaa muutosvastarintaa

Pilotoinnissa on hyödynnetty

- Sosiaalialan tiedonhallinnan sanaston versiota 3.0
  - Sanaston yhtenäistäminen ollut yksi tärkeimmistä muutoksista
  - Piloteissa on yhtenäistetty käytettäviä käsitteitä palvelutehtävälukituksen ja asiakasasiakirjarakenteiden käyttöönoton yhteydessä
  - Kehittämistyötä ja organisaatioiden välistä yhteistyötä helpottaa se, jos samoista asioista puhutaan samoilla nimillä kansallisesti ja paikallisesti
- Luonnosta määräykseksi sosiaalihuollon asiakastietojen käyttöoikeuksien määrittelyn perusteiksi
  - Turussa käyttöoikeuksia on yhtenäistetty ja laajennettu lastensuojelun palvelutehtävän sisällä
  - Vaasassa luonnoksen pohjalta on tehty käyttöoikeusrooleja.
  - Ylä-Savon SOTE:ssa omaishoidon tuen hakemusten käsittelijöiden käyttöoikeuksia lisättiin, jotta hakemukset voidaan käsitellä nopeammin

Piloteista yhteenvetona 1

- Kehittämisen aika on nyt
  - Organisaatioissa täytyy suunnitella ja kehittää toimintaa itse, järjestelmätoimittaja ei voi ratkaista kaikkea
  - Kirjaamisvalmentajia kannattaa hyödyntää kehittämisessä
- Kanta-palveluihin liittymisen valmisteluun kannattaa perustaa projekti, koota projektiryhmä sekä laatia suunnitelma ja aikataulu
- Nykytilan kuvaus täytyy laatia ja dokumentoida huolellisesti
  - Nykytilan kartoituksen työkalu
  - Prosessien kuvaukset ovat tärkeitä, sillä niiden perusteella voi arvioida muutostarvetta, muutosten laajuutta ja työmäärää (prosessien kuvaamiseen on käytettävissä suositus [JHS 152 Prosessien kuvaaminen](#))
  - Kuvauksista saa tietoja kokonaisarkkitehtuurin laatimiseen, sähköiseen arkistonmuodostussuunnitelmaan (eAMS) ja tiedonohjaussuunnitelmaan (TOS) ja päinvastoin

Piloteista yhteenvetona 2

- Muutokset ja uudet toiminnallisuudet käyttöön vaiheittain, osissa
  - Pieniä muutoksia helpompaa omaksua kuin yhtä isoa
  - Eriytettävä organisaatiomuutokset, toiminnalliset muutokset ja asiakastietojärjestelmän muutokset toisistaan
  - Asiakastietojärjestelmiin tehtyjen muutosten jälkeen täytyy varmistaa riittävän pitkäaikainen tehostettu käyttäjätuki
- Koulutusta tarvitaan
  - Yhdessä koulutuksessa keskityttävä yhteen asiaan
  - Uusien asiakasasiakirjojen ja lomakkeiden koulutukset tarpeen
  - Koulutusmateriaalina voi käyttää esimerkiksi prosessikuvauksia, niissä näkyy, missä vaiheessa ja mihin tietojärjestelmään asiakastietoa kirjataan

Ehdotukset jatkotoimenpiteiksi

- Palvelutehtäväluokituksen käyttöönotto
- Kirjaamisvalmennusten järjestäminen
- Kirjaamisvalmentajien hyödyntäminen alueellisessa ja organisaatioiden sisäisessä kehittämistyössä
- Toiminnan (prosessien) yhtenäistäminen
- Asiakasasiakirjarakenteisiin tutustuminen ja niiden mukaisten asiakasasiakirjojen käyttöönotto

Lisätietoja

www.socom.fi/kansa-koulu

- Hankejohtaja
Maarit Hiltunen-Toura
Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom
maarit.hiltunen-toura@socom.fi
044 748 5305
- Sosiaalihuollon tiedonhallinnan asiantuntija
Toiminta- ja tietomäärittysten toimeenpano
Teppo Taskinen
c/o Itä-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus ISO
teppo.taskinen@socom.fi
040 717 0314

- [Kansa-koulu-hankkeen aluekoordinaattorit](#)